

§ 55. državnega šolskega zakona določuje:

„Najmanjši prejemki, izpod katerih ne sme nobena šolska občina na nižje iti, naj bodo odmerjeni tako, da učitelji in podučitelji, ne primorani truditi se s postranskimi deli, lahko vso svojo moč obračajo na svoj poklic, in da je učiteljem še tudi mogoče živiti svojo rodovino primerno okolnostim dotičnega kraja.“

Ta postavna določba se pri nas ni izpolnila; plačne razmere so se celo poslabšale z nižje odmerjenimi opravnimi dokladami in manjšimi odškodninami za stanovanje, kakor tudi zaradi tega, ker se pri plačni razdelitvi ne štejejo začasni učitelji in imajo učiteljice, katerih se vedno več nastavlja, svojo posebno razdelitev.

Učitelji, ki ne morejo dobiti postranskih opravil, ne morejo kolikor toliko stanu dostojno živeti, naj so še tako varčni; oni živé v uboštvu in pomanjkanju. Pri tem morajo poučevati do 80 otrok istočasno v skupinah in oddelkih ter se boriti z nevednostjo ljudstva. — Deželne razmere so pri nas za učiteljstvo tako nehvaležne, da mlajše učiteljstvo, ki ni navezano na družino, trumoma odhaja v druge dežele. Zaradi tega šole vsled vedne premembe in pomanjkanja učiteljskega osebja ne morejo priti do reda, naj se šolski voditelji še toliko trudijo.

Deželni zbor, v čegar področje spada zboljšanje učiteljskih plač, sedaj ne zboruje; od njega ne more sedaj učiteljstvo nič doseči.

V takih slabih in brezupnih razmerah se učiteljstvo obrača z največjim spoštovanjem do Vaše Ekscelence in prosi pomoči.

V Ajdovščini, 19. mal. srpana 1899.

* * *

Nj. E. gospod c. kr. namestnik je dobrohotno sprejel deputacijo in navedeno prošnjo ter rekel:

„Toliko slovenski kakor laški deželni poslanci so bili za to, naj se učiteljske plače zvišajo: razmere so pa tako nanesle, da se deželni zbor ni sešel in vsled tega tudi vaše plače niso bile zvišane. Upajmo, da se deželni zbor kmalu zopet snide. Takrat pride zboljšanje plač na vrsto.“

* * *

Prosti smo pač, a delo ni končano.
Sedaj šele prične se pravi trud,
ki ni lehak za nas, temveč težaven.
A lep — in plemenit, nad vsemi
vzvišen je ta poklic, ki smo si ga zvolili. —
Sedi pred mano broj nedolžne dece,
— in kaj vesel, ponosen bi ne bil?
Saj gledam pred seboj le zdravo seme,
katero meni v vzgojo je zročeno,
da čvrst in zdrav, — koristen sad vzgojim
premili svoji, dragi domovini.
Saj tu ne gre samo za otročiče,
to v blagor je slovenskemu narodu.
Zdaj nežna še in mala naša deca
nam kmalu zraste v krepek rod močan,
zato potrudimo se zdaj na delo —
sad, kterege ne bomo mi vživali
— a rod slovenski — domovina.
Učitelj ne velja, kar bi zaslužil —
po svojem lepem stanu in dolžnosti,
ki vežejo ga v plemenito delo, —

Občni zbor učiteljskega društva za goriški okraj je sprejel dne 20. mal. srpana t. l. s pohvalo v znanje ta korak ter sklenil, da naj se temu pridruži vse učiteljstvo. Ako ima vlada količkaj dobre volje, morala bi vsaj začasno od pomoči ter uslišati prošnje, ki se ponavljajo že toliko let. Naših deželnih poslancev dolžnost pa bode, pri prvem zasedanju deželnega zbora stalno rešiti to pereče vprašanje v zadovoljnost vsestransko delujočega učiteljstva. H temu jih veže tudi sklep obč. zbora „Sloge“ 25. vel. travna t. l. Kolikor ne more zmagovati dežela sama, naj izposlujejo deželni poslanci od države, ki ima od ljudske šole največ koristi. Gojimo upanje, da se približujejo časi, ko bode dobilo naše učiteljstvo, kar mu gre po državnem in naravnem zakonu, da vsak delavec je vreden primerne plačila.

Kratka študija o kvinkvenijah.

Na podlagi zakonov in lastnih izkušenj spisal J. Lapajne.

Ko so bili pred 30 leti novi šolski zakoni stopili v življenje, bili so to sicer velika pridobitev nasproti starim šolskim postavam, toda začetkoma so bile učiteljem odmerjene vendar le majhne plače. Tolazilo nas je vendar to, da se nam bodo dohodki po službenostarostnih dokladah vsakih pet let zviševali. Paragrafe v zakonih, ki govore o petletnicah, razlagali smo si pravilno in v pravem duhu, t. j. v duhu, ki ga je imel zakonodajavec. Razlagali smo si ga tako: Ker pri ljudskem učiteljstvu ni takega avancementa kakor pri uradnikih, nadomestovale nam bodo to povišanje kvinkvenije, katere dobé tudi uradniki redoma od pet do pet let. Učitelji so si torej razlagali: V normalnih razmerah nam bodo kvinkvenije redoma pripoznane. In res v mnogih slučajih so bile učiteljem redno kvinkvenije odštete. Morali so se sicer učitelji s separatnimi prošnjami za nje potegniti, do čim je pri uradnikih njihov predstojnik le uradno naznanil in prosil, da se jim nakaže kvinkvenija, kedar je prišla doba, v kateri jim pripada *). Nekaj je bilo pa

*) Svetujem tovarišem sploh, da odslej naprej le šolski voditelj uradno prosi za Vas, kedar Vam imajo nakazati kako kvinkvenijo.

Pisatelj.

— premalo narod vsak ga še spoštuje.
Sodrugí dragi, bratje, — sestre,
učiteljstvu še niso sladki dnevi!
Pod težkim jarmom danes še ječi,
ko po prostosti vse se le ozira,
nadzorstvo strogo še nad njim vladuje,
prijaznega ne kaže mu očesa, —
sovražno jezo znaša le nad njim.
To vemo vse, dovolj smo poučeni, —
— a z radostjo stopimo v nov poklic,
saj vleče nas ljubezen do mladine —
in drage nam slovenske domovine.
Do Avstrije ljubezen naj blišči,
zvestoba in krepost naj se razcvita,
kjer delo naše, zvestih Avstrijanov,
razširja po deželi se okrog.
Zatorej bratje dragi, sestre mile —
krepko, srčno se oklenimo gesla:
Le vse za dom, slovensko nam mladino —
— za Avstrijo in svetlega cesarja Slava!

vendar pri podeljevanji učiteljskih petletnic neljubih izjem. V dotičnih paragrafih deželnih šolskih zakonov (za Kranjsko § 30 postave z dne 29. mal. travna 1873. l.) je določilo, da mora učitelj ne samo nepretrgoma službovati, ampak tudi s „povoljnim uspehom“. Nepretrgano službovanje je bilo slehernemu učitelju lahko dokazati; „povoljni uspeh“ dokazati, to pa ni bilo v njegovi moči. O tem so sodili šolski nadzorniki in šolske gosposke. Naj to povem v svojem konkretnem slučaju. Z vel. srpanom l. 1876. bi bil moral dobiti že 1. kvinkvenijo, ko sem bil nadučitelj v Ljutomeru, kjer odločuje štajerski deželni šolski svet o kvinkvenijah. Prošnjo sem bil pravočasno uložil, toda dokler sem služil na Štajerskem, še ni bila rešena (do l. 1878.) Ko sem prišel l. 1878. na Kranjsko, uložil sem tukaj takoj prošnjo za 1. kvinkvenijo. Tukaj so mi jo slednjič pripoznali z vel. srpanom 1879, in me tako prikrajšali pri prvi kvinkveniji za 3 leta. Že takrat se mi je dozdevalo, kolika krivica se mi je pripetila, ker so me prikrajšali, in to po nezakonitem potu. Uložil sem pritožbo na c. kr. deželni šolski svet, a bila je odbita. Zoper njegov odlok je šla pritožba na ministerstvo, a je bila tudi odbita. Zakaj se pa nisem pritožil na upravno sodišče? To sodišče se je 28. vinotoka 1878 izrazilo, ko se je neki učitelj s Češkega do njega pritožil, da je ono v tej zadevi nekompetentno, rekši, da ako šolske gosposke reko, učitelj ne deluje s „povoljnim uspehom“, tega upravno sodišče ne more preiskovati. Čez 25 let je pa namreč priznalo, da je kompetentno, razsojevati tudi o učiteljskih kvinkvenijah, ako šolske gosposke te odbijejo. Pritožil se je učitelj Leopold Holy iz Obora na Moravskem, ker so ga bile šolske gosposke za eno samo leto prikrajšale, in zmagal je. Upravno sodišče je reklo: Druga kvinkvenija se mu je bila zakasnila za eno leto, ker je bil bolan, da ni mogel z uspehom delovati. Toda vsled zakasnenja 2. kvinkvenije se mu tretja ne sme zakasniti, in dobil je že vsled razsodbe upravnega sodišča 3. kvinkvenijo že čez 4 leta po 2. petletnici. — To ugodno razsodbo bode z menoj vred porabilo več učiteljev, katerim so se enake krivice godile; zakaj šolske gosposke se morajo zdaj ravnati po razsodbi upravnega sodišča z dne 3. grudna 1898 št. 6578 (v zadevi omenjenega učitelja L. Holy-a). Vsak učitelj mora dobiti 1, 2, 3, 4, 5 ali 6 petletnic, ako je le nepretrgoma služil 5, 10, 15, 20, 25 ali 30 let. Na podlagi § 30. se mu ne sme niti 1. niti 2. in sploh nobena od teh 6 kvinkvenij odbiti, ne sme mu se na podstavi tega § niti $\frac{1}{5}$, $\frac{2}{5}$, $\frac{3}{5}$, $\frac{4}{5}$ ene same kvinkvenije odbiti, ker sicer nastane učitelju velika, prevelika škoda. Povejmo to v mojem konkretnem slučaju. Ako bi se bila meni 1. kvinkvenija dala mesto 1876. že 1877. l., druga kvinkvenija pa že 1881. l., bil bi na škodi le . . . 70 gld. Ako bi bil prikrajšan od prve kvinkvenije — kar sem v resnici — tri leta, drugo bi bil dobil pa vendar o pravem času, t. j. 1881. l., bila bi škoda le 3×70 , t. j. 210 gld. in obresti. A meni se je bila vsaka kvinkvenija, katerih je že pet, zamudila 3 leta; zato iznaša škoda te zamude v 23 letih 1150 gld. in obresti. Taka velikanska škoda bi se ne bila prigodila, ako bi se bili zakoni prav tolmačili, tako tolmačili, kakor je to storilo lani upravno sodišče. Na podlagi §, ki govori o kvinkvenijah, se učiteljem, ne sme učiniti nikakošna škoda. Ako je treba učiteljem že škodovati in jih kaznovati, zgodi naj se to na podstavi zakonskih paragrafov, ki govore o kaznih, osobito o disciplinarnih kaznih. Te kazni so:

1.) posvarilo od deželnega šolskega sveta in 2. še le odtegnjenje ene (ene same) kvinkvenije (§ 45 postave kranjske od 20. mal. travna 1873 in § 47 iste postave za eno ali več let). Ako se torej pri katerikoli kvinkveniji učitelja kaznuje za eno leto, je to že 40 ali 60 ali 80 gld. globe; ako za dve leti, je dvakrat toliko itd. Če se pa vrhutega zakasnjijo vse naslednje kvinkvenije, je to prevelika kazen, kakor se vidi iz mojega slučaja, ko imam brez obresti v 23 letih škode 1150 gld., škode, o kateri je še le vprašanje, ali se mi bode in sploh v koliki meri povrnila. Da se pa v bodoče take zakonite krivice ne bodo godile, to je zaprečila omenjena razsodba upravnega sodišča z dne 3. grudna 1898. l. št. 6578.

Olajšave.

Spisal M. Poklukar.

X.

Dokazali smo, da nam mnogo pripomore dobro vzdrževanje reda k olajšanju težkega dela, katero opravljamo človeški družbi in ravno toliko, če ne več, nam bode tu koristilo naše lepo vedenje v in izvan šole. Prav se obnašati, ni ljudskemu učitelju ravno lahko; zakaj kdor se prav vede, ta mora zadostiti svojim učencem, šolstvu, domovini, koristnim družbam, občinstvu in naposled še svoji družini in sebi. Tu se nam odpira široko polje, o katerem bi se dalo pisati cele knjige, a z ozirom na prostor in na čas bodemo skušali obrisati le glavne poteze, katere so v najtesnejši zvezi z učiteljstvom in šolo.

Dolžnosti in pravice do učencev nam še dosti določno popisujejo učni redi, vzgoje in ukoslovje, šolski zakoni, pogoste konferenčne razprave in mnogo pedagoških časnikov, kateri so nam v vseh jezikih na razpolago; tudi dobro urejene nekatere učne knjige in učila razločno kažejo pot, po kateri je korakati novincu, da ne zajde v temino, iz katere ne bode izhoda. Gledati nam bode posebno, da učencem utrdimo prepričanje o učiteljevi vzvišenosti, katerega vidijo pri mizi na zvišanem podnožju, ter slišijo vzvišeno govoriti o čudnih rečeh, katerih njihove otroške dušice niso poznale poprej. Dvigujmo jim njihova srca od znanih do nezanih višav, s katerih bodo v mladeniški in možki dobi spoznavali trajno vrednost in svitlo moč resnice, ki je večna ter nepremagljiva v vednem boju s temo in hudobijo. Dajmo jim v roke potrebno znanstveno in нравno orožje za življenski boj med pravico in krivico, da ne omagajo na polpota, ali se upehani ne podajo z navidez trnjeve steze pravičnosti v cvetočo krivičnost. Oskrbimo pa jim tudi telesno moč in gibčnost, da bodo kedaj spretni državljani in hrabri vojniki na bojišču dosedanjih tradicijal našega naroda, katerega sinovi tvorijo slavnoznano „železno divizijo“, katera po besedah zvedenih vojskovodij nima para v avstrijski vojski. Pomniti nam je, da imamo opraviti z nežno ter pristrčno mladino iz onega lepega rodu, kateremu uradna statistika o telesni jakosti in velikosti za brati Hrvati odkazuje drugo mesto med številnimi narodi našega cesarstva in katerega nadtisočetne nezgode niso mogle ugonobiti edino-le radi njegovih dušnih sil in telesnih prednosti; tako krasen rod mora imeti tudi krasen naraščaj v dušnem in telesnem pogledu.

Narod naj spozna, da mu je šolstvo najzvestejši ter najbolji prijatelj, kateri deli ž njim revščino in tugo: